

**VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBA PRIE
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS**

**GRĮŽTAMOSIOS INFORMACIJOS APIE UŽSIENIEČIŲ ĮVAIKINTUS VYRESNIUS
NEI 10 METŲ VAIKUS ANALIZĖ**

2012-12-31 Nr. 5-3

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS	3
1. ANALIZĖS MEDŽIAGA	4
1.1. Įvaikintų vaikų portretas	4
1.2. Įtėvių portretas	5
2. SITUACIJA PO ĮVAIKINIMO	6
2.1. Vaikų prisitaikymas	6
2.2. Įvaikinusių tėvų ir vaikų santykiai	8
2.3. Ryšys su Lietuva	9
2.4. Kitos pastabos ir pastebėjimai	10
IŠVADOS	11

IVADAS

Pastaraisiais metais Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) kasmet gauna daugiau kaip 400 grįžtamosios informacijos ataskaitų, kurias pateikia įgaliotos užsienio valstybių bei centrinės įvaikinimo institucijos. Be to, po įvaikinimo Tarnybai kartais parašo laiškus ir įvaikinusios šeimos, jos atsiunčia nuotraukų, vaizdo medžiagos, vaikų piešinių ir kt.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. A1-162 patvirtinto Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašo 22.8 punktu, įgaliotos užsienio valstybių institucijos teikia Tarnybai grįžtamąją informaciją apie įvaikintus vaikus (per pirmuosius 2 metus po įvaikinimo – kas pusę metų, kitus 2 metus – kartą per metus, po 4 metų po įvaikinimo – kai to pareikalauja Tarnyba), kurią sudaro nustatytos formos pranešimai apie įvaikinto vaiko integraciją į šeimą, gyvenimo sąlygas, vystymąsi, sveikatą ir vaizdinę medžiaga.

Analizėje pateikiami įvaikintų vaikų ir tėvių portretai, informacija apie užsienio piliečių šeimų 2009–2012 m. įvaikintų vyresnių nei 10 metų vaikų gyvenimą naujuose namuose, analizuojama įvaikinusių šeimų situacija ir aktualijos, nurodomos išryškėjusios tam tikros tendencijos. Taip pat analizėje apžvelgta, kaip prisitaikė prie naujų sąlygų vaikai, tėvai ir kiti šeimos nariai, koki vaidmenį jiems vaidina Lietuva ir ryšys su ja.

1. ANALIZĖS MEDŽIAGA

Analizuojamos Tarnybos gautos ataskaitos po įvaikinimo apie vyresnius nei 10 metų 34 vaikus (22 bylos), įvaikintus 2009–2012 m. užsienio valstybių piliečių šeimų. Įvaikinti vaikai gyvena Europoje (Ispanijoje, Italijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje ir Šveicarijoje), Šiaurės Amerikoje (JAV) ir Okeanijoje (Naujojoje Zelandijoje). Vyriausias vaikas yra gimęs 1993 m. (įvaikintas 17 metų 2011 m.), jauniausias – 2005 m. (įvaikintas 4 metų 2009 m. kartu su vyresnėmis seserimis (atitinkamai 9 ir 15 m.). Daugumos įvaikintų vaikų amžius buvo 10–14 metų. 15–17 metų vaikai įvaikinti tik keli.

1.1. Įvaikintų vaikų portretas

Įvaikinti 10–17 metų amžiaus vaikai dėl išgyventų praradimų ir sunkumų praėityje dar ilgą laiką viduje jaučia baimę pasitikėti naujais žmonėmis. Jie jau nori būti savarankiški, atsiriboti nuo suaugusiųjų. Tokie vaikai yra išgyvenę sunkią vaikystę, iš dalies dar vaikiški, jiems reikalingas dėmesys ir pagalba. Kita vertus, jie beveik suaugę asmenys, kurių charakteris ir būdas beveik susiformavęs, neretai turima ilgoko gyvenimo globos institucijoje patirtis.

Dažniausiai vaikai yra iš daugiavaikių socialinės rizikos šeimų. Jų biologinės motinos girtauja, neprižiūri atžalų, vartoja narkotikus ir pan. Biologiniai tėvai taip pat priklausomi nuo alkoholio arba atlieka bausmę įkalinimo įstaigoje, mirę ar nežinia kur esantys. Seneliai (dažniausiai – senelė) senyvo amžiaus, negalintys pasirūpinti anūkais, nors gal ir norėtų tą daryti. Tiesa, neretai, kaip ir su tėvais, su seneliais vaikai nepalaiko artimo ryšio. Kiti giminės vaikais domisi retai. Dėl susiklosčiusių aplinkybių vaikai gyvena vaikų globos namuose, kur juos kartais aplanko tėvai ar kiti giminės, arba globėjų šeimose ar šeimynose.

Atostogų metu kai kurie vaikai svečiuojasi ne vienus metus užsieniečių šeimose pagal įvairias svečiavimosi programas. Tokiais atvejais užsimezga artimas vaikų ir šeimų, kuriose svečiuojamasi, ryšys.

Tiesa, atkreiptinas dėmesys, jog iš pateiktos informacijos galima spręsti, kad vienu atveju vaikams, besisvečiuojantiems užsieniečių šeimoje, nebuvo labai gerai. Galima įtarti, kad jie, kaip patys teigė, viešnagės metu buvo mušami ar kitaip skriaudžiami. Viename būsimų tėvių laiške šiems vaikams rašoma: „... girdėjome, kad jūsų kelionė į Italiją nebuvo labai gera. Norime, kad žinotumėte – mes niekada jūsų nemuštumėme ir neskriaustumėme. Nesame tokie, ir čia, kur gyvename, tai nėra leidžiama...“

Pasitaiko, kad seserys ir broliai, gyvenantys skirtinguose vaikų globos namuose ar globėjų šeimose, beveik nebendrauja ar vieni kitų net nepažįsta.

Vaikai trokšta turėti jaunos rūpestingus tėvus, neturinčius vaikų ir žalingų įpročių bei priklausomybių, svajoja apie didelius jaukius namus, atskirą savo kambarį, nors įvaikinimas į užsienį ir kiek baugina.

Iš esmės vaikų psichinis ir fizinis vystymasis normalus. Vis dėlto išskirtinos kai kurios jų sveikatos problemos: regėjimo sutrikimai, širdies yda, mažakraujystė, prastoka dantų būklė (būtina dantų plokštelė) ir kt.

1.2. Įtėvių portretas

Vyresnių vaikų įtėviai paprastai būna 46–50 (kai kuriais atvejais ir daugiau kaip 50-ies) metų amžiaus, pasiturintys, ilgą laiką dirbantys pagal įgytą specialybę, dažnai neturintys biologinių vaikų arba pastarieji beveik pilnamečiai. Jie įvaikina dėl to, kad neturi biologinių vaikų, kad nori padėti be tėvų globos likusiam vaikui arba dėl to, kad dukrai ar sūnui dar reikėtų brolio ir sesers, o daugiau vaikų susilaukti šeimai jau nėra galimybių.

Kai kurie įtėviai patys ruošėsi ir ruošė vaikus įvaikinimui. Pavyzdžiui, jie rašė būsiniams įvaikiams Lietuvoje laiškus apie savo šalį, namus, gamtą, vaikų mokslo ir pomėgių įgyvendinimo galimybes, siuntė nuotraukas ir kitą vaizdinę medžiagą. Be, to, būsimeji įtėviai neretai iš pradžių bando mokytis lietuvių kalbos, domisi Lietuva ir jos gyvenimu, ypač tradicijomis, lietuviškais patiekalais ir pan.

2. SITUACIJA PO ĮVAIKINIMO

2.1. Vaikų prisitaikymas

Fizinis vystymasis. Paprastai vaikai būna aktyvūs, judrūs, greitai, mėgstantys sportą ir buvimą lauke. Kaip minėta, jų fizinis vystymasis geras, didelių sveikatos problemų nėra.

Emocinis ir socialinis vystymasis. Po kurio laiko vaikai tampa socialūs, geros nuotaikos, nors dar ilgokai reikalinga tėvų pagalba ir nuraminimas dėl pykčio, nerimo ir atstūmimo problemų, palikimo ir naujos aplinkos baimės. Vaikai mokomi priimti tam tikras taisykles ir nuosekliai jų laikytis, siekiama užtikrinti stabilią rutiną.

Kai kurie vaikai iš pradžių būna liūdni, išsigandę, labai užsispyrę ir provokuojantys, sunkiai užmiega, prieš užmigdami siūbuoja, atsisėdę lovoje, prašo palikti įjungtą šviesą kambaryje ir pan. Ne vieną savaitę ar mėnesį patiriami prisitaikymo prie tos šalies virtuvės sunkumai. Vaikai nenori valgyti neįprastų patiekalų, mieliau linkę kasdien mėgautis saldumynais.

Tipiška situacija. Įvaikiai patyrė didelį sukrėtimą, išgyveno skausmą ir pasimetimą, nes nutrūko ryšiai su Lietuva, žmonėmis, su kuriais buvo bendraujama, įprasta aplinka. Kurį laiką jie dažnai su tėvais dalijasi savo pergyvenimais. Vaikai tvirtina, kad nenori likti čia, kur dabar yra, kad anksčiau nesuprato, ką iš tiesų reiškia įvaikinimas. Situaciją apsunkina biologinės šeimos narių ir draugų iš vaikų globos namų, kuriuose įvaikiai gyveno, nuolatiniai skambučiai ar kitokiu būdu palaikomas ryšys. Svetimiems žmonėms girdint, vaikai tėvius vadina mama ir tėčiu, o artimai bendraujant namuose to demonstratyviai nesakoma. Jie tinkamiau elgiasi su kitais žmonėmis nei su tėvais. Pabrėžtina, kad iš pradžių daugiau ir artimiau bendraujama su seneliais, pavyzdžiui, net kalbamas rožinis kartu, pasidedami po pagalve senelės padovanoti šventi paveikslukai ir pan.

Taigi pasireiškia krizės, užkertančios kelią sklandžiam vaiko adaptacijos naujoje šeimoje procesui. Neretai dėl jų kreipiamasi pas psichiatrus ar psichologus, kai kuriais atvejais vaikams išrašomi net antidepresantai. Darytina išvada, kad įvaikinusios šeimos daugiau susiduria su vaikų emocinėmis ir socialinėmis nei sveikatos problemomis.

Kaip teigia tėviai, ramybė į namus ateina pamažu nemažų bendrų pastangų dėka. Ataskaitose nurodoma, kad iš esmės įvaikinti vaikai nuo pat pradžių harmoningai bendrauja su pusbroliais, pusseserėmis, tetomis, dėdėmis ir kitais giminaičiais, o su tėvais paprastai tokio bendravimo nebūna dar ne vieną mėnesį.

Pastebėtina, kad vaikai, įvaikinti vyresnio amžiaus, dažnai prisimena, jų nuomone, nepriežiūrą ar apleistumą, o kartais net ir išnaudojimą ar smurtą, vaikų globos namuose, globėjų

šeimose ar šeimynose. Po kurio laiko šie įvaikinti vaikai pamažu prisitaikė prie naujos aplinkos, išmoko kalbą, susirado draugų ir bendraminčių.

Vaikų sveikata. Vaikai reguliariai lankosi pas šeimos ir dantų gydytojus. Jų sveikata gera. Vaikai retai serga peršalimo ir kvėpavimo takų ligomis (sloga, angina ir pan.).

Vaikų kalba. Ne vienas iš vyresnių įvaikinamų į užsienį vaikų jau būna šiek tiek pramokęs tos šalies kalbos. Prie to ypač prisideda tokių vaikų svečiavimasis užsieniečių šeimose ne vienus metus atostogų metu. Paprastai jau po kelių savaitių vaikai supranta kalbą, o po kelių mėnesių jie jau šiek tiek bendrauja itėvių kalba. Lietuvių kalba vaikai visiškai nekalba, nors ją supranta ir dar ilgai nepamiršta. Tiesa, jei šeima įvaikina seserų ir brolių grupę, tada vaikai lietuviškai kalba dar ilgokai tarpusavyje.

Iš pradžių kalbos spragos trukdo mokymuisi, prisitaikyti prie naujos aplinkos, vaikams reikia intensyvios pagalbos. Tokiais atvejais jiems padeda tėvai, taip pat samdomi privatūs kalbos mokytojai.

Vis dėlto galima daryti išvadą, kad vyresnių vaikų naujos kalbos įsisavinimas panašus į antros kalbos mokymąsi, nes tokių vaikų gimtoji kalba jau susiformavusi, jie turi ir rašytinės kalbos pagrindus. Taigi įvaikiai, besimokydami kalbos, turėjo sunkumų – darė daugiau gramatikos klaidų ir jų žodynas ilgoką laiką buvo skurdesnis nei bendraamžių. Jie kalbą labai gerai išmoko maždaug po vienų metų, o puikiai – po 2–3 metų. Atvejai, kai vaikai pradėjo susikalbėti tik po daugiau nei metų, yra išskirtiniai: vienas iš vaikų turėjo rimtų kalbos sutrikimų, o kitu atveju turėjo įtakos psichologiniai veiksniai (tarpusavio ryšio nebuvimas, bendravimo, elgesio problemos ir kt.).

Kaip minėta, daugiausia vaikams padeda mokytis kalbos tėvai, taip pat jiems teikiama papildoma pagalba mokykloje, samdomi privatūs mokytojai ir pan.

Mokymasis ir kasdieniai įpročiai. Įvaikintų vyresniųjų mažesni broliai ar seserys lanko vaikų darželį. Iš pradžių jame būnama tik kelias valandas, vėliau – kelias dienas per savaitę ir tik po to jau kasdien.

Vyresni vaikai eina į mokyklą, kurioje jiems padeda ir individualiai paskirti pedagogai. Taip įvaikinti vaikai iš Lietuvos pamažu integruojasi į bendrą mokyklos gyvenimą ir pasiveja savo bendraamžius. Be abejo, yra ir tokių lietuvių, kurie turi mokytis pagal specialią adaptuotą programą. Išskirtini patiriami sunkumai mokantis matematikos, kiek retesnės problemos sietinos su kalba (ypač rašymu), vaikų tyčinis triukšmavimas, išprovokuojantis nevaldomą situaciją klasėje ar kitoje aplinkoje.

Vaikai lanko plaukimo, gimnastikos, futbolo, žolės riedulio, lengvosios atletikos, buriavimo, jodinėjimo ir kitų sporto šakų užsiėmimus. Jie mielai laido aitvarus, važinėjasi dviračiu ir čiuožinėja. Vaikai ypač mėgsta keliones ir išvykas su visa šeima, jiems patinka įvairūs namų ūkio darbai. Pavyzdžiui, mielai nupjaunama namų kiemo žolė, kartu su šeimos nariais gaminami įvairūs valgiai, kepami pyragai ir kt.

Gyvenimo sąlygos. Dažniausiai šeimos gyvena namuose, kur vaikai turi savo atskirus kambarius, jų žaidimams skirtos tam tikros patalpos ir kiemas. Netoliese yra parkai, miškai, ežerai, kur vaikai mėgsta pasivaikščioti ir maudytis. Darželis ar mokykla paprastai būna nelabai toli nuo namų.

2.2. Įvaikusių tėvų ir vaikų santykiai

Įvaikusių tėvų prisitaikymas, santykiai su vaikais. Tėvų ir vaikų santykiai grindžiami abipuse pagarba, pasitikėjimu, atviru ir nuoširdžiu bendravimu. Problemos, susijusios su vaikų praeitimi, palikimu ir sielvartu, sprendžiamos iš karto šeimoje ar kartu su specialistais. Tėvai prašo atitinkamų tarnybų pagalbos (tarp jų ir psichologinės), lanko užsiėmimus, kad sustiprintų savo, kaip tėvų, gebėjimus.

Pagal pateiktas ataskaitas galima spręsti, kad kartais tėvai artimų, meilių ir draugiškų santykių su vaikais siekia ne vienus metus. Neretai prireikia išties nemažai laiko tikram abipusiam pasitikėjimui sukurti. Užsimezgas abipusiam emociniam ryšiui, vėliau užmezgamas ir dvasinis ryšys, peraugantis į nuoširdžius tėvų ir vaikų santykius. Siekiama pagarbos vienas kitam, išryškinant ir parodant kiekvieno įvaikio gebėjimus bei stiprybes.

Įtėviai, įvaikinę vyresnius vaikus, pirmiausia susidūrė su sunkumais, susijusiais su jų raida, nes jos iki galo tiesiog nežinojo, nebuvo su vaikais įvairiais lūžio ir kitais jiems reikšmingais momentais. Šeimos turėjo labai domėtis, kaip įvaikiai gyveno iki įvaikinimo, ką mėgo, ką valgė, kas labiausiai patiko ar nepatiko, su kuo žaidė, bendravo ir kt.

Pasak psichologo Eriko Eriksono, vaikas kiekviename amžiaus tarpsnyje patiria vystymosi arba psichosocialines krizes. Jei šeima tuo metu drauge nebuvo ir to nepraėjo, neaugo kartu su vaiku, tai kompensuoti sunku.

Tarpusavio ryšiams daug teigiamos įtakos turėjo pirmieji susitikimai, iki įvaikinimo užmegztas santykis. Pavyzdžiui, būsimieji įtėviai iš Naujosios Zelandijos vaikams, kurie juos netrukus turėjo įvaikinti, pastoviai rašė laiškus apie šeimos gyvenimą ir šalį. Būsiami įvaikiai savo ruožtu laiškuose pasakojo apie gyvenimą Lietuvoje, išgyvenimus ir patiriamus jausmus, rašė apie tai, kad esą baisoka persikelti taip toli gyventi, ir pan. Tokiu būdu užsimezgė artimas tarpusavio

emocinis ryšys, vaikai, atvykę į svečią šalį ir naujus namus, patyrė mažiau streso bei neigiamų išgyvenimų, nes jautėsi saugesni, apgaubti jau šiek tiek pažįstamų suaugusiųjų dėmesio ir rūpesčio.

Žemiau pateiktos kelios tėvių laiškų ištraukos, gerai iliustruojančios jų nuotaiką, nuostatas, atsakomybę ir kitus tėviškus rūpesčius, belaukiant naujųjų šeimos narių.

„Mes labai laimingi, galvodami apie tai, kad netrukus su jumis susitiksime. Namuose jau beveik viskas paruošta – mes pagalvojome, kad reikia pertvarkyti vieną papildomą miegamąjį į žaidimų kambarį, kuriame visi kartu galėsite žaisti...

Mes gyvename šalies dalyje, kur nebūna sniego, taigi jūs galėsite žaisti lauke visus metus...

Mes bandome išmokti šiek tiek lietuvių kalbos, bet mums nekaip sekasi. Esame tikri, kad jums bus labai linksma, kai mes bandysime kalbėti lietuviškai! Tikimės, kad mums padėsite...

Mes tiesiog norime jus visus mylėti ir kasdien būti su jumis. Tikimės, kad netrukus galėsime atvažiuoti pas jus ir kartu pradėti nuostabų mūsų šeimos gyvenimą!

Tėtis metė sau iššūkį paruošti (puikiai) kelis iš jūsų mėgstamiausių patiekalų, kuriuos minėjote filmuke. Manau, kad rytoj jis mėgins pagaminti šaltą burokėlių sriubą ir iškepti duonos. Atsiųsime kelias nuotraukas iš jo kulinarinių mėginimų...“

Auklėjimas. Vaikus auklėja abu tėvai. Tam tikros auklėjimo ir drausminimo priemonės įvaikiams įprastos ir gerai suprantamos: mėgstamų ar norimų dalykų atsisakymas kuriam laikui, vieno vaiko pabuvimas jo kambaryje, kad galima būtų ramiai apmąstyti savo elgesį bei veiksmus, ir kt. Iš pradžių vaikai nuolat siekia patikrinti tėvų požiūrį ir nesilaiko taisyklių, bet netrukus jie pradeda suprasti jas, vidaus organizaciją, kad reikia laikytis tam tikros tvarkos. Kaip nurodo tėvai, jie visada bando surasti pusiausvyrą tarp kontrolės ir laisvės.

2.3. Ryšys su Lietuva

Beveik visi tėviai (apie 70 proc.) nori užmegzti ar palaikyti ryšius su lietuviška kultūra, ypač šiek tiek vėliau ateityje. Jie bendrauja (arba ketina tai daryti) su vaikų globos namais, kuriuose augo įvaikinti vaikai, biologine šeima ir giminėmis, likusiais įvaikių giminėje, vyksta pokalbiai apie Lietuvą, gyvenimą joje, dalyvaujama lietuvių bendruomenės veikloje. Neretai iš pradžių vaikai neigia ir atstumia ryšį su Lietuva, vėliau jie tai „išauga“, bet gimtoji kalba jau būna pamiršta. Tada įvaikiai pradeda dažnai pasakoti savo prisiminimus apie gyvenimą Lietuvoje, nori trumpam nuvykti į gimtą šalį, pabendrauti su giminėmis ir kt.

2.4. Kitos pastabos ir pastebėjimai

Keli vaikai, įvaikinti užsieniečių šeimų, kuriose ne vienus metus jie svečiuodavosi atostogų metu, buvo vyriausi – 15–17 m. amžiaus. Šie vaikai neturėjo rimtų sveikatos sutrikimų.

Ne vieno įvaikinimo atveju Vilniaus apygardos teismo sprendimu leista teismo sprendimą vykdyti skubiai, motyvuojant tuo, kad vaikai galėtų kuo greičiau išmokti šalies, į kurią išvyksta gyventi, kalbą iki mokslo metų pradžios. Be to, tokiam teismo sprendimui turėjo įtakos ir vyresnis vaikų amžius, kuris, kaip žinia, prailgina prisitaikymo prie naujos aplinkos trukmę, lyginant su jaunesnio amžiaus vaikų adaptacija.

Vienas tėvas įvaikintų vaikų atsiradimą šeimoje pavadino cunamiu jų, kaip poros, gyvenime. Vis dėlto šeima, kaip ir kiti įvaikinusieji, sugebėjo rasti pusiausvyrą, sukūrė šiltą ir jaukią aplinką, nuolat lanksčiai ir jautriai tenkina vaikų poreikius bei rodo išskirtinį dėmesį emocinio ryšio su kiekvienu vaiku sukūrimui. Kaip šių pastangų įvertinimas galėtų būti vieno įvaikinto berniuko išsakyti žodžiai įmotei: „Mama, aš tavęs laukiau, tu esi būtent ta mama, kurios norėjau“.

IŠVADOS

1. Dėl išgyventų praradimų ir sunkumų praeityje įvaikinti 10–17 metų amžiaus vaikai iš Lietuvos užsienyje dar ilgą laiką viduje jaučia baimę pasitikėti naujais žmonėmis.
2. Vyresnių vaikų tėviai paprastai būna 46–50 (kai kuriais atvejais ir daugiau kaip 50-ies) metų amžiaus, pasiturintys, ilgą laiką dirbantys pagal įgytą specialybę, dažnai neturintys biologinių vaikų arba pastarieji beveik pilnamečiai.
3. Įvaikiai patyrė didelį sukrėtimą, išgyveno krizę, lydimą skausmo ir pasimetimo, nes nutrūko ryšiai su Lietuva, artimais žmonėmis, draugais ir kt. Kurį laiką jie dažnai su tėviais dalijosi savo pergyvenimais, vis prisimindavo praeitį.
4. Naują kalbą įvaikinti paaugliai labai gerai išmoko maždaug po vienų metų, o puikiai – po 2–3 metų.
5. Vaikai eina į mokyklą, kurioje jiems padeda ir individualiai paskirti pedagogai arba mokomasi pagal specialią programą. Išskirtini sunkumai, susiję matematikos mokymusi, problemos, sietinos su kalba (ypač rašymu), taip pat būdingas vaikų tyčinis triukšmavimas, išprovokuojantis nevaldomą situaciją klasėje ar kitoje aplinkoje.
6. Tėvai artimų, meilių ir draugiškų santykių su vaikais siekia ne vienus metus.
7. Įvaikinusios šeimos daugiau susiduria ne su įvaikių sveikatos, o su emocinėmis ir socialinėmis problemomis.
8. Beveik visi tėviai (apie 70 proc.) nori užmegzti ar palaikyti ryšius su lietuviška kultūra, ypač šiek tiek vėliau ateityje.
9. Kai kurie vaikai įvaikinti tų užsienio piliečių šeimų, kuriuose nepilnamečiai kelerius metus svečiavosi laisvu nuo mokslo laiku (per atostogas).
10. Informacija, pateikta ataskaitose po įvaikinimo, rodo, kad įvaikinti vyresni nei 10 metų vaikai gerai prisitaikė prie naujo gyvenimo užsienyje sąlygų, nors prisitaikymo laikotarpis buvo sudėtingesnis ir ilgesnis, lyginant su jaunesnių vaikų įvaikinimu.